

OBSAH

Předmluva k prvnímu vydání	12
Předmluva k druhému vydání	14
Předmluva ke třetímu rozšířenému vydání	15
Předmluva ke čtvrtému vydání	16

Část I.

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA DOGMATICKÉ ČI SYSTEMATICKÉ CHRISTOLOGIE

I.1. Co je christologie?	17
I.2. Některé »druhy« christologie a přístupy k christologii	21
I.3. Christologie z hlediska fundamentální a z hlediska dogmatické teologie	28
I.4. Christologie a spiritualita	29
I.5. Christologie a »teologie srdce«	34

Část II.

TAJEMSTVÍ JEŽÍŠE KRISTA V PÍSMU

II.1. Starozákonní předpoklady christologie	37
II.1.1. Vztah mezi Starým a Novým zákonem	37
II.1.2. Starozákonní mesiášské modely	40
II.1.2.1. Davidovský mesianismus	41
II.1.2.2. Kněžský mesianismus	42
II.1.2.3. Prorocký mesianismus a trpící Služebník JHWH	43
II.1.2.4. Nebeský prostředník spásy	44
II.1.2.4.1. Syn člověka	44
II.1.2.4.2. Moudrost	45
II.1.2.4.3. Slovo	46
II.1.2.4.4. Hospodinův anděl	47
II.1.3. Mesiáš a duch Hospodinův	48
II.1.4. Ježíš a mesiášské naděje v judaismu jeho doby	49
II.1.5. Jediný Prostředník. Vertikální a horizontální zprostředkování	53
II.2. Tajemství Ježíše Krista v Novém zákoně	57
II.2.1. Jedna víra a pluralita novozákonních christologií	58
II.2.2. Předvelikonoční a povelikonoční víra učedníků	59
II.2.3. Vzkříšení Ježíše z Nazareta	61
II.2.3.1. Historicita události	61
II.2.3.2. Setkání učedníků se Vzkříšeným	62
II.2.3.3. Pneumatologický rozměr Ježíšova oslavení	66
II.2.3.4. Tajemství nanebevstoupení	67
II.2.4. Povelikonoční víra a tři modely christologické reflexe	72
II.2.5. Některé christologické tituly	76
II.2.5.1. Prorok	77
II.2.5.2. Syn člověka	78
II.2.5.3. Kristus – Mesiáš – Pomazaný	79
II.2.5.4. Syn Boží – Syn – milovaný Syn	81
II.2.5.5. Pán	82
II.2.5.6. Spasitel	83
II.2.5.7. Velekněz	84

II.2.5.8. Logos (Slovo)	84
II.2.5.9. Souhrnné hodnocení analýzy christologických titulů	85
II.2.6. Základní charakteristiky některých novozákonních christologií	86
II.2.6.1. Christologie Markova evangelia	87
II.2.6.2. Matoušovo evangelium	88
II.2.6.3. Christologie Lukášova evangelia a knihy Skutků	89
II.2.6.4. Christologie Janova evangelia	90
II.2.6.5. Christologie Pavlových listů	91
II.2.6.6. Christologie knihy Zjevení	93
II.2.7. Předvelikonoční Ježíš jako základ christologie	93
II.2.7.1. Evangelia a předvelikonoční Ježíš	93
II.2.7.2. Události Ježíšova života v teologii	95
II.2.7.3. Ježíšův křest	99
II.2.7.4. Pokušení na poušti a mesiášské zkoušky	101
II.2.7.5. Hlásání Božího království	105
II.2.7.6. Ježíš a ti, jimiž se pohrdalo	107
II.2.7.7. Univerzalismus Království	108
II.2.7.8. Ježíš a politika	110
II.2.7.9. Ježíšovy zázraky	112
II.2.7.10. Ježíšovo vědomí vlastní jedinečné synovské identity	115
II.2.7.11. Ježíšovo poslání a dvě fáze jeho veřejného působení	117
II.2.7.12. Proměnění na hoře	119
II.2.7.13. Ježíš jdoucí v ústřety smrti	120
II.2.7.14. Getsemane	122
II.2.7.15. Ukřižování	124

Část III.

PATRISTICKÁ CHRISTOLOGIE

III.1. Přednicejská epocha	129
III.1.1. Druhé století	129
III.1.1.1. Židokřesťanská christologie	129
III.1.1.2. Ignác Antiochijský	131
III.1.1.3. Docketismus a gnóze	132
III.1.1.4. Apologeti	136
III.1.1.5. Irenej z Lyonu	138
III.1.1.6. Klement Alexandrijský	141
III.1.2. Třetí století	141
III.1.2.1. Tertulián	143
III.1.2.2. Origenes	144
III.1.2.3. Adopcianismus	146
III.2. Christologie velkých koncilů křesťanského starověku	147
III.2.1. První nicejský koncil (325)	147
III.2.1.1. Předehra – ariánská krize	147
III.2.1.2. Svolání sněmu, jeho průběh a vyznání víry	148
III.2.1.3. Soteriologický rozměr Nicejského sněmu a jeho aktualita	150
III.2.1.4. Atanáš	152
III.2.2. Spor o úplné Kristovo lidství	153
III.2.2.1. Apollinarismus	153
III.2.2.2. První konstantinopolský koncil (381)	156
III.2.3. Spor o jednotu subjektu v Kristu	157
III.2.3.1. Christologie Logos – anthrópos	157
III.2.3.2. Nestorios a Cyril	158
III.2.3.3. Průběh koncilu a výsledky	162
III.2.4. Druhé jednání – Eutyches a Chalcedonský koncil	164

III.2.4.1. Eutychův monofyzitismus a reakce Lva Velikého	164
III.2.4.2. Papež Lev Veliký: List 28. – Flavianovi, konstantinopolskému biskupovi	167
III.2.4.3. Koncilní jednání a jeho výsledky	172
III.2.4.4. Recepce výsledků Chalcedonského koncilu	178
III.2.5. Století sporů o chalcedonskou definici	178
III.2.5.1. Henotikon císaře Zenóna	178
III.2.5.2. Neochalcedonismus a Leontios Byzantský	179
III.2.5.3. Tři kapitoly a Druhý konstantinopolský koncil	181
III.2.5.4. Nauka obsažená ve čtrnácti anatematismech 2. konstantinopolského koncilu	182
III.2.6. Božská a lidská vůle vtěleného Slova	185
III.2.6.1. Sergiův monoenergismus a monotheletismus	185
III.2.6.2. Učení Maxima Vyznavače a poslušnost Ježíše Krista	186
III.2.6.3. Typos a Lateránská synoda v roce 649	193
III.2.6.4. Epilog – Třetí konstantinopolský koncil	194
III.2.7. Spory o uctívání obrazů	195
III.2.7.1. Obrazoborectví	195
III.2.7.2. Obhajoba užívání obrazů a II. nicejský koncil	197
III.2.7.3. Trvalý význam obrazů Krista a svatých	199

Část IV.

ZÁKLADNÍ STAVEBNÍ KAMENY CHRISTOLOGICKÉ REFLEXE

IV.1. Tajemství vtělení	201
IV.2. Vtělení jako zjevení a dar vnitrobožské lásky člověku	205
IV.3. Vztah mezi imanentní a ekonomickou Trojicí	208
IV.4. Vhodnost vtělení druhé božské osoby a otázka Boží svobody	210
IV.5. Vtělení Syna jako dílo celé Trojice	211
IV.6. Vtělení Slova a problém Boží neproměnnosti	215
IV.7. Věčnost – »preexistence« Slova	219
IV.8. Primární účel vtělení. Vtělení a stvoření, vtělení a antropologie	223
IV.9. Ježíšovo narození z Panny	228
IV.9.1. Svědectví Písma	229
IV.9.2. Námitky proti historicitě události a důvody v její prospěch	230
IV.9.3. Ježíšovo panenské početí a moderní genetika	233
IV.9.4. Teologický význam panenského početí	235
IV.9.5. Mariologie jako nutný doplněk christologie	236
IV.10. Dvě podoby kenóze Syna Božího	238
IV.11. Pokusy o hlubší postižení termínů »osoba« a »přirozenost« v trinitární teologii, christologii a antropologii	244
IV.11.1. Tajemství „osoby“	244
IV.11.2. Tajemství „přirozenosti“	254
IV.12. Ježíšova božská osoba a jeho lidská osobnost	258
IV.13. Rozvoj Ježíšova vědomí a poznání	261
IV.14. Teorie Ježíšova blaženého patření v době jeho pozemského života a limity této teorie	265
IV.15. Ježíšovy mesiášské zkoušky a problematika jeho svobody	268
IV.15.1. Osoba a její životní příběh	269
IV.15.2. Mohl Ježíš zhřešit?	270
IV.15.3. Ježíšova svoboda	272
IV.15.4. Smysl Ježíšových zkoušek	274

IV.16. Čistota srdce Ježíše z Nazareta	275
IV.17. Kristus jediný Učitel	278
IV.17.1. Novozákonní základ tématu Kristova učitelství	278
IV.17.2. Systematicko-teologická reflexe nad Ježíšovým učitelstvím	280
IV.18. Ježíšovo »nekněžské« kněžství jako základní kritérium křesťanského hierarchického kněžství	283
IV.18.1. Historická a religionistická východiska	284
IV.18.2. »Nekněžské velekněžství« Ježíše z Nazareta	285
IV.18.3. Problematika vnímání hierarchického kněžství v dějinách církve	288
IV.19. Ježíš Kristus jako model mystiky služby, kříže a pokory	290
IV.20. Christologia cordis	295
IV.20.1. Banalizující slepota	296
IV.20.2. Základní antropologické charakteristiky pojmu srdce	297
IV.20.3. Lidské srdce jednorozeného Božího Syna	303

Část V.

ZÁKLADNÍ KAMENY SOTERIOLOGICKÉ REFLEXE

V.1. Problematika poměru mezi soteriologií a christologií	309
V.1.1. Rudolf Bultmann a Paul Tillich	310
V.1.2. Karl Rahner	313
V.1.3. Giovanni Moiola	314
V.1.4. Závěr	316
V.2. Tajemství převyšující naši chápavost	318
V.3. Objektivní a subjektivní aspekt soteriologie	321
V.4. Spása »podle člověka« a spása »podle Boha«	322
V.5. Vykoupení a spása	325
V.6. Dějiny spásy	326
V.7. Ježíš z Nazareta – jediný a univerzální spasitel	330
V.8. Ježíš Kristus – Spasitel stvoření, univerzalita spasitelství Ježíše Krista a hypotetiční mimozemšťané	334
V.8.1. Ježíš Kristus jako spasitel stvoření – kosmický Kristus	334
V.8.2. Univerzalita Kristova spasitelství a hypotetiční mimozemšťané	347
V.9. Univerzální spasitelství Ježíše Krista a prehistoričtí lidé či hominidé	348
V.10. Problematika spasitelské hodnoty mimokřesťanských náboženství	357
V.10.1. Ambivalentní poměr mezi vírou a náboženstvím	357
V.10.2. Exkluzivismus, inkluzivismus, pluralismus	364
V.11. Koncentrace soteriologického významu v události Kristova kříže	367
V.12. Nesprávná a diskutabilní pojetí soteriologického významu Kristova kříže	371
V.12.1. Neúměrný důraz na spasitelský význam aktu vtělení	372
V.12.2. Ježíš zvítězil nad mocnostmi zla, svou krví však neplatil výkupné ďáblu	373
V.12.3. Kříž není zástupným trestem (substitutio poenalis)	374
V.12.4. Zakoušel Ježíš na kříži a ve stavu smrti pekelná muka?	376
V.12.5. Pokus o vysvětlení soteriologického významu kříže na základě »Božích práv«	377

V.13. Základní kategorie, kterými se teologie pokouší interpretovat soteriologický význam Ježíšova kříže	381
V.13.1. Kříž Vzkříšeného jako zadostiučinění	382
V.13.2. Kříž Vzkříšeného jako vykoupení a cena naší spásy	386
V.13.3. Kříž Vzkříšeného jako oběť	389
V.13.3.1. Starozákonní pojetí oběti	389
V.13.3.1.1. <i>Oběť smlouvy (Ex 24)</i>	389
V.13.3.1.2. <i>Oběť beránka (Ex 12)</i>	390
V.13.3.1.3. <i>Oběť smíření (Lv 16, 1–33)</i>	391
V.13.3.1.4. <i>Celopal</i>	392
V.13.3.1.5. <i>Oběť Služebníka JHWH a vznešenost starozákonního pojetí oběti</i>	392
V.13.3.2. Oběť Ježíše Krista v Novém zákoně	394
V.13.3.2.1. <i>Ježíš z Nazareta a oběť</i>	394
V.13.3.2.2. <i>Janovské pojetí Ježíšovy oběti</i>	395
V.13.3.2.3. <i>Pavlovské pojetí Kristovy smrti jako oběti</i>	396
V.13.3.2.4. <i>Kristova oběť v listu Židům</i>	398
V.13.3.3. Reflexe nad tajemstvím Kristovy oběti	399
V.13.4. Kříž Vzkříšeného jako odpuštění a smíření	403
V.13.5. Kříž Vzkříšeného jako záslužná příčina naší spásy	407
V.13.5.1. Záslužná hodnota lidského jednání a Boží sebedarování člověku	408
V.13.5.2. Záslužnost Ježíšova života, díla a jeho sebevydání na kříži	409
V.13.6. Soteriologická hodnota aktu vtělení a hodiny kříže, zjevitelský a spasitelský význam Ježíšova díla	413
V.14. Trvalý soteriologický význam Kristova sestupu mezi mrtvé	415
V.15. Soteriologický význam Kristova vzkříšení a daru Ducha svatého	421
V.16. Od čeho nás Kristus vlastně osvobodil?	423
V.17. Kritéria zdravé soteriologické reflexe	431
Seznam použitých zkratk	434
Seznam použité literatury	435
Ikonografický výklad k obrázku na obálce a frontispisu	456
Rejstřík jmenný	457